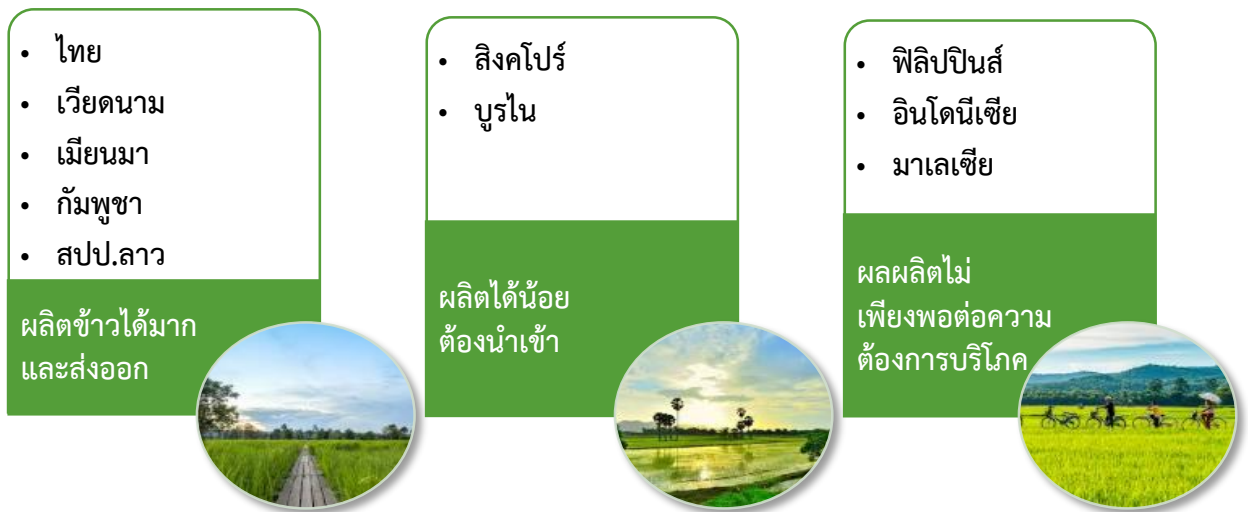

ภาพรวมตลาดข้าวในอาเซียน

อาเซียนถือเป็นเมืองหลวงด้านข้าวแห่งหนึ่งของโลก โดยประชากรในอาเซียนรับประทานข้าวเป็นอาหารหลัก และข้าวถือเป็นพืชที่มีการเพาะปลูกมากที่สุดในอาเซียนมีผลผลิตรวมกว่า 120 ล้านตันข้าวสาร ใช้บริโภคภายในภูมิภาคประมาณ 105 ล้านตันข้าวสารและมีผลผลิตส่วนเกินประมาณ 15 ล้านตันข้าวสาร โดยมีการค้าข้าวภายในอาเซียนประมาณ 4 - 5 ล้านตัน สำหรับผลผลิตส่วนที่เหลือมีการส่งออกไปจำหน่ายนอกภูมิภาค ปัจจุบันสถานการณ์ตลาดข้าวในอาเซียนมีการแข่งขันที่รุนแรงเพิ่มมากขึ้น โดยประเทศในกลุ่มอาเซียนหลายประเทศมีศักยภาพในการผลิตข้าวเพื่อบริโภคภายในประเทศ และส่งออกในอันดับต้นๆ ของโลก ในขณะที่หลายประเทศสามารถปลูกข้าวได้ปริมาณมาก แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภคภายในประเทศ ทำให้จำเป็นต้องนำเข้าข้าวเพิ่มเติม โดยสามารถแบ่งกลุ่มจากประเทศผู้ผลิตและผู้ส่งออกข้าวในอาเซียนออกได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

สำหรับตลาดข้าวไทยในภูมิภาคอาเซียน สามารถแบ่งประเทศต่างๆ ออกเป็นกลุ่มตลาดเป้าหมายและประเทศคู่แข่งสำคัญได้ ดังนี้

กลุ่มประเทศลูกค้าเป้าหมาย

- สิงคโปร์
- มาเลเซีย
- อินโดนีเซีย
- ฟิลิปปินส์

กลุ่มประเทศคู่แข่ง

- เวียดนาม
- กัมพูชา
- ลาว
- กัมพูชา

1. ภาพรวมสถานการณ์

1.1 ภาพรวมสถานการณ์ผลผลิตอาเซียน

หน่วย ล้านตันข้าวสาร

	2559/60	2560/61	2561/62	2562/63	▲% 62/63 61/62
ผลผลิต	116.82	120.04	119.29	121.26	1.65
สต็อก	11.82	12.24	13.68	14.61	6.79

ที่มา กระทรวงเกษตรของสหรัฐฯ (USDA)

ในช่วงปี 2559/60 – 2561/62 อาเซียนมีผลผลิตข้าวเฉลี่ยปีละ 119 ล้านตันข้าวสาร สำหรับในปี 2562/63 คาดว่าอาเซียนจะมีผลผลิตข้าวรวม 121.62 ล้านตันข้าวสาร เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อนที่มีปริมาณผลผลิต 119.29 ล้านตันข้าวสาร หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.65 สำหรับสต็อกข้าวคาดว่าจะมีปริมาณ 14.61 ล้านตันข้าวสาร เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อนที่มีปริมาณ 13.68 ล้านตันข้าวสาร หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.79

1.2 สถานการณ์การผลิตภายในประเทศ ความต้องการนำเข้าและการส่งออกแต่ละประเทศ (ข้อมูลจาก สคต. ต่างๆ)

(1) สถานการณ์การผลิต สามารถสรุปได้ดังนี้

- **มาเลเซีย** มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวประมาณ 689,700 เฮกเตอร์ ในปี 2560 มีผลผลิตข้าวเปลือก 2.57 ล้านตัน ทั้งนี้ มาเลเซียมีระดับความมั่นคงทางอาหาร (Self-sufficiency level :SSL) กล่าวคือมีกำลังผลิตข้าวต่อความต้องการบริโภคในประเทศอยู่ที่ร้อยละ 70 และส่วนที่เหลือร้อยละ 30 ต้องนำเข้าข้าวจากต่างประเทศ

- **อินโดนีเซีย** ในปี 2561 มีพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าว 10.90 ล้านเฮกตาร์ มีผลผลิตข้าวเปลือกแห้ง 56.54 ล้านตัน (ส่วนใหญ่ผลิตมาจากเกาะชวา) คิดเป็นปริมาณข้าวสาร 32.42 ล้านตัน สำหรับการบริโภคภายในประเทศ คาดว่าจะมีประมาณ 29.57 ล้านตัน และมีข้าวคงเหลือในสต็อก 2.85 ล้านตัน

- **ฟิลิปปินส์** มีพื้นที่การผลิตข้าว 4.81 ล้านเฮกเตอร์ ในปี 2562/63 คาดว่าจะมีผลผลิตข้าวประมาณ 12.20 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2561/60 ที่มีปริมาณผลผลิต 11.80 ล้านตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.28 และคาดว่าจะมีการบริโภคข้าวภายในประเทศ 14.60 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2560/61 ที่มีปริมาณการบริโภค 14.10 ล้านตันหรือเพิ่มขึ้น 3.55

- **เมียนมา** มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวประมาณ 44.38 ล้านไร่ คาดการณ์ผลผลิตข้าวในปี 2561/62 จะมีปริมาณ 13.40 ล้านตันเพิ่มขึ้นจากปี 2560/61 ซึ่งมีผลผลิต 13.20 ล้านตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.4 เนื่องมราคาคข้าวที่ปรับตัวสูงขึ้นทำให้เกษตรกรหันมาปลูกข้าวมากขึ้น รวมทั้งปัจจัยการใช้เมล็ดพันธุ์และเครื่องจักรกลการเกษตรที่มีคุณภาพสูงขึ้นจากสภาพอากาศที่เอื้ออำนวย และการจัดสรรทางชลประทานเพื่อการเพาะปลูกแก่เกษตรกรที่ดีขึ้น

- **กัมพูชา** มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวคิดเป็นร้อยละ 16.5 ของพื้นที่ทั้งหมดหรือกว่า 3 ล้านเฮกตาร์ ผลผลิตข้าวในปี 2561 อยู่ที่ประมาณ 7.72 ล้านตันข้าวเปลือก คิดเป็นปริมาณข้าวสารเพื่อการบริโภคจำนวน 5.02 ล้านตัน มีความต้องการบริโภคภายในประเทศประมาณ 3.12 ล้านตันต่อปี มีปริมาณส่งออกรวม 1.74 ล้านตัน

- **เวียดนาม** มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวในช่วงฤดูหนาวปี 2562 รวม 1,087 พันเฮกเตอร์ เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.5 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปี 2561 และมีพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวในภาคใต้ในช่วงฤดูร้อน – ฤดูใบไม้ร่วง 2562 รวม 563.2 พันเฮกเตอร์ เพิ่มขึ้นร้อยละ 25.5 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปี 2561

- **สปป.ลาว** มีพื้นที่ในการเพาะปลูกข้าวทั้งประเทศกว่า 995,260 เฮกตาร์ หรือกว่า 6,220,375 ไร่ และมีผลผลิตกว่า 4,055,679 ตัน ในปี 2560 โดยเป็นการเพาะปลูกข้าวทั้งข้าวนาปี ข้าวนาแขง และข้าวไร่

(2) สถานการณ์นำเข้าข้าวกลุ่มประเทศอาเซียนที่นำเข้าเป็นหลัก ได้แก่

ประเทศ	การนำเข้า	ประเทศคู่แข่งสำคัญ
สิงคโปร์	ในปี 2562 (ม.ค. – ต.ค.) นำเข้าข้าวปริมาณ 266,000 ตัน มูลค่า 196.53 ล้านบาท โดยไทยมีส่วนแบ่งตลาดเป็นอันดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 42.32 รองลงมาได้แก่ อินเดีย (ร้อยละ 23.52) และเวียดนาม (ร้อยละ 21.01)	อินเดีย เวียดนาม ญี่ปุ่น
มาเลเซีย	ในปี 2562 (ม.ค. – ส.ค.) นำเข้าข้าวปริมาณ 2,325,600 ตัน มูลค่า 797.81 ล้านบาท โดยเวียดนามมีส่วนแบ่งตลาดเป็นอันดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 67.91 รองลงมาได้แก่ ไทย (ร้อยละ 15.30) และเมียนมา (ร้อยละ 7.22)	เวียดนาม ไทย เมียนมา
อินโดนีเซีย	ในปี 2562 (ม.ค. – ก.ย.) นำเข้าข้าวปริมาณ 279,855 ตัน มูลค่า 117.42 ล้านบาท โดยปากีสถานมีส่วนแบ่งตลาดเป็นอันดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 38.70 รองลงมาได้แก่ เมียนมา (ร้อยละ 24.89) และไทย (ร้อยละ 24.47)	ปากีสถาน เวียดนาม ไทย
เมียนมา	ในปี 2562 (ม.ค. – ต.ค.) นำเข้าข้าวมูลค่า 2,299,978 เหรียญสหรัฐฯ โดยนำเข้าจากไทย 1,186,799 เหรียญสหรัฐฯ รองลงมาได้แก่ เกาหลีใต้ 998,373 เหรียญสหรัฐฯ และญี่ปุ่น 99,071 เหรียญสหรัฐฯ	ไทย เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น

(3) สถานการณ์ส่งออกข้าวกลุ่มประเทศหลักในอาเซียนที่มีการส่งออกข้าว ได้แก่

ประเทศ	การส่งออก	ตลาดส่งออกสำคัญ
เวียดนาม	ปี 2562 (ม.ค. – ต.ค.) ส่งออกข้าวปริมาณรวม 5.6 ล้านตัน ซึ่งขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.1 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปี 2561 โดยมีมูลค่าการส่งออก (ราคา FOB) รวม 2.4 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ลดลงร้อยละ 9.0	ฟิลิปปินส์ จีน มาเลเซีย
ไทย	ปี 2562 (ม.ค. – ต.ค.) ส่งออกข้าวปริมาณรวม 6,538,254 ตัน มูลค่าส่งออก 3,533.25 ล้านบาท ซึ่งการขยายตัวลดลงร้อยละ 23.04 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน	สหรัฐฯ เบนิน แอฟริกาใต้
กัมพูชา	ปี 2562 (ม.ค. – ต.ค.) ส่งออกข้าวปริมาณรวม 457,940 ตัน ซึ่งขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.3 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน	จีน ฝรั่งเศส มาเลเซีย

(4) ตารางประมาณการการผลิตข้าวของประเทศในภูมิภาคอาเซียน (ข้อมูลจาก USDA)

	2560/61	2561/62	2562/63	▲%62/63 61/62
อินโดนีเซีย	37.00	36.70	37.40	1.91
เวียดนาม	27.66	27.92	28.30	1.36
ไทย	20.58	20.55	20.50	-0.24
เมียนมา	13.20	13.18	13.30	0.91
ฟิลิปปินส์	12.24	11.80	12.20	3.39
มาเลเซีย	1.82	1.83	1.82	0.55
สปป.ลาว	1.55	1.26	N/A	-

ที่มา กระทรวงเกษตรของสหรัฐฯ (USDA)

1.2 ตลาดและแนวโน้มการบริโภค

ข้าวสาร

หน่วย : ล้านตัน

	2559/60	2560/61	2561/62	2562/63	▲%62/63 61/62
บริโภค	103.90	103.42	104.31	105.63	1.27

ที่มา กระทรวงเกษตรของสหรัฐฯ (USDA)

● ในปี 2559/60 – 2561/62 อาเซียนมีการบริโภคข้าวภายในภูมิภาคเฉลี่ย 103.88 ล้านตันต่อปี สำหรับในปี 2562/63 คาดว่าอาเซียนจะมีการบริโภคข้าวปริมาณ 105.63 ล้านตัน เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับ ปีก่อนที่มีปริมาณ 104.31 ล้านตันหรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.27 เนื่องจากแนวโน้มการขยายตัวของจำนวนประชากรที่เพิ่มสูงขึ้น

● ข้าวถือเป็นอาหารหลักสำคัญของประชากรในภูมิภาคอาเซียนที่มีการบริโภคในลักษณะทั้งอาหารหลักที่เป็นอาหารคาวและอาหารว่างจำพวกขนมต่างๆ โดยทุกประเทศในอาเซียนมีการปลูกข้าวเป็นอุตสาหกรรม การเกษตรหลัก (ยกเว้นสิงคโปร์ที่มีพื้นที่เพาะปลูกและรัฐบาลควบคุมพื้นที่ทำการเกษตรเพียงร้อยละ 3 ของพื้นที่ทั้งหมดเพื่อเพาะปลูกผัก ผลไม้ ดอกไม้ เลี้ยงสัตว์ แต่ไม่มีการเพาะปลูกข้าว) สำหรับประเทศที่สามารถปลูกข้าวได้มากแต่ผลผลิตยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ยังจำเป็นต้องพึ่งพาการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศ อีกทั้งประชากรในประเทศเหล่านี้มีอัตราการขยายตัวอย่างต่อเนื่องทั้งจากการขยายตัวของประชากรในประเทศ รวมถึงแรงงานต่างถิ่น ส่งผลให้แนวโน้มการนำเข้าข้าวจะมากเพิ่มขึ้นในอนาคต

● นอกจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นแล้ว ปัจจัยสำคัญอีกประการที่ทำให้มูลค่าการนำเข้าข้าวโดยเฉพาะตลาดพรีเมียมจะเพิ่มขึ้นในอนาคต คือรายได้ต่อหัวของประชากรที่เพิ่มสูงขึ้น ภาวะความเป็นเมือง รวมถึงพฤติกรรมผู้บริโภคที่หันมาใส่ใจต่อสุขภาพมากขึ้น ซึ่งทำให้การเจาะตลาดข้าวคุณภาพดีของไทย เช่น ข้าวหอมมะลิไทย ข้าวอินทรีย์ รวมถึงข้าวสีและข้าวเพื่อสุขภาพชนิดอื่น ๆ อาทิ ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ข้าวหอมนิล ข้าวหอมมะลิแดง สามารถทำการตลาดได้ง่ายขึ้น

● ในส่วนของประเทศคู่แข่งผู้ผลิตข้าว เช่น กัมพูชา ลาว เวียดนาม และเมียนมา มีแนวโน้มการส่งออกข้าวเพิ่มมากขึ้นและมีการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศค่อนข้างน้อย แม้ว่าจะมีความต้องการข้าวพรีเมียมจากต่างประเทศในกลุ่มผู้มีรายได้สูงหรือกลุ่ม Expat อยู่บ้าง

2. โอกาส อุปสรรค และความท้าทาย

โอกาส	อุปสรรค/ความท้าทาย
คุณภาพและรสชาติของข้าวไทยเป็นที่ยอมรับในตลาดอาเซียน	ราคาข้าวไทยสูงกว่าราคาข้าวที่มาจากตลาดอื่น เช่น เวียดนาม
ไทยเป็นเจ้าของตลาดของข้าวในอาเซียนมาอย่างยาวนาน	การแข่งขันในตลาดข้าวอาจมีความรุนแรงมากขึ้น
ร้านอาหารไทยในอาเซียนมีจำนวนเพิ่มขึ้น	มีการใช้ชื่อของข้าวไทยในการจำหน่ายข้าวประเภทอื่น ๆ
ผู้บริโภคมีรายได้สูงขึ้นและมีความพึงพอใจในการเลือกซื้อข้าว	กฎระเบียบในบางประเทศค่อนข้างเข้มงวด โดยเฉพาะประเทศที่สามารถปลูกข้าวได้
ผู้บริโภคเลือกซื้อข้าวที่ดีต่อสุขภาพมากขึ้น	หลายประเทศในอาเซียนเริ่มมีนโยบายพึ่งพาตนเองในเรื่องอาหาร เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย
บางประเทศมีการนำเข้าข้าวเพื่อไปใช้ในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร	ค่าเงินบาทแข็งค่าต่อเนื่อง เมื่อเทียบกับเงินสกุลอื่น ทำให้ผู้ซื้อต้องซื้อข้าวในราคาที่สูงขึ้น

3. กลยุทธ์เจาะตลาดและแผนงานหลัก

3.1 จัดกิจกรรมส่งเสริมทางการตลาดอย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรม In-store promotion หรือกิจกรรมงานแสดงสินค้า Thailand Week รวมถึงเจาะตลาดเมืองรองที่มีศักยภาพและข้าวไทยยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก

3.2 เน้นการประชาสัมพันธ์ข้าวชนิดอื่นๆ ที่นอกเหนือจากข้าวหอมมะลิและมีราคาต่ำกว่า เช่น ข้าวขาว ข้าวนาปี คัดพิเศษ เป็นต้น เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคหันมาซื้อข้าวไทยมากขึ้น เพราะข้าวไทยเป็นข้าวที่มีคุณภาพดี

3.3 ส่งเสริมให้จัดกิจกรรมโฆษณา ประชาสัมพันธ์ รณรงค์บริโภคข้าวไทย เพื่อให้ข้าวไทยเป็นที่รู้จัก

3.4 ส่งเสริมร้านอาหารไทยผ่านโครงการ Thai Select รวมถึงให้เพิ่มรายการอาหารใหม่และหันมานำข้าวไทยมาใช้ในการบริการด้วย

3.5 ส่งเสริมสินค้าประเภทอาหารทานเล่นและอาหาร Ready to eat ที่ทำจากข้าวไทยมากขึ้น

3.6 ส่งเสริมสินค้าที่ผลิตจากข้าว เช่น เครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์ดูแลตนเอง

3.7 ขยายช่องทางการประชาสัมพันธ์ในช่องทางออนไลน์และโซเชียลมีเดียต่าง ๆ รวมถึง Youtuber และรายการโทรทัศน์ที่เป็นที่นิยมในท้องถิ่น

3.8 ร่วมมือกับกรมการค้าต่างประเทศ ในการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการนำเข้าข้าว เพื่อให้ประเทศเหล่านี้มีการเจรจากับไทย เมื่อมีความต้องการข้าวในประเทศ

4. ข้อเสนอแนะ/ประเด็นที่ต้องเฝ้าระวัง (อาทิ GSP FTAs การเมือง การเลือกตั้ง ภัยพิบัติ ฯลฯ)

4.1 ไทยจำเป็นต้องพัฒนาผลิตภาพในการผลิตข้าวในประเทศ โดยการพัฒนาระบบชลประทาน โครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตร รวมถึงการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ในการเพาะปลูกข้าว เพื่อให้มีต้นทุนต่ำลงและสามารถแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคได้

4.2 การนำเข้าข้าวในสิงคโปร์ถูกควบคุมโดยกฎหมาย Price Control (Rice) 1990 และ Price Control Act (Chapter 244) ซึ่งออกโดย Ministry of Trade and Industry กำหนดให้การนำเข้าข้าวต้องมีการขออนุญาตก่อน และมีกฎหมายควบคุมเกี่ยวกับการสต็อกข้าว

4.3 ปัจจุบันรัฐบาลมาเลเซียให้สิทธิแก่ BERNAS เป็นผู้นำเข้าข้าวจากต่างประเทศแต่เพียงผู้เดียว และการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศต้องดำเนินการผ่านทางเรือเท่านั้น โดยกำหนดจุดนำเข้าทางเรือ 11 แห่ง

4.4 อินโดนีเซียกำหนดระเบียบกระทรวงการค้า ให้การนำเข้าข้าวขาวเพื่อการทั่วไป ดำเนินการโดย BULOG หรือ National Logistic Supply Organization ของอินโดนีเซียเท่านั้น ภายหลังจากได้รับคำรับรองการนำเข้า

(Import Recommendation) จากกระทรวงประสานงานด้านเศรษฐกิจของอินโดนีเซีย ส่วนข้าวหักเพื่อนำมาใช้ในอุตสาหกรรมอาหาร สามารถนำเข้าโดยผู้ประกอบการที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้นำเข้าประเภท API-P (เป็นการนำเข้าเพื่อผลิตสินค้า) เท่านั้น

4.5 ฟิลิปปินส์มีการออกกฎหมาย Rice Tariffication Bill Rice ซึ่งเป็นกฎหมายที่จะออกมาเพื่อทดแทนนโยบายการจำกัดการนำเข้าข้าวเชิงปริมาณ (Quantitative Restrictions – QR) ซึ่งกฎหมายดังกล่าว คาดว่าจะทำให้สินค้ามีราคาต่ำลง ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวกำหนดให้ข้าวที่นำเข้าจากกลุ่มประเทศในอาเซียน ต้องเสียภาษีนำเข้าร้อยละ 35 ส่วนข้าวที่นำเข้าจากประเทศอื่น ๆ ต้องเสียภาษีร้อยละ 50

4.6 รัฐบาลเมียนมาได้ออกประกาศอนุญาตให้ต่างชาติสามารถดำเนินธุรกิจส่งออกสินค้าข้าวและสินค้าโภคภัณฑ์ได้ เพื่อกระตุ้นภาคการส่งออกและการผลิตสินค้าดังกล่าว ดังนั้นเมียนมาอาจก้าวขึ้นมาเป็นคู่แข่งสำคัญของไทยในการส่งออกสินค้าข้าว เนื่องจากเป็นสินค้าเป้าหมายที่รัฐบาลเมียนมาให้การส่งเสริมอย่างเต็มที่ นอกจากนี้เมียนมาเริ่มหันมามุ่งเน้นการพัฒนาพันธุ์ข้าวให้มีคุณภาพมากขึ้น

4.7 รัฐบาลของประเทศที่ผลิตข้าวได้ เช่น เวียดนามและกัมพูชา มีแนวโน้มในการส่งเสริมการตลาดข้าวและการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตอย่างต่อเนื่อง ทำให้ไทยอาจเสียส่วนแบ่งตลาดให้กับประเทศเหล่านี้ได้ในอนาคต

สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงสิงคโปร์/
สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงมะนิลา
พฤศจิกายน 2562